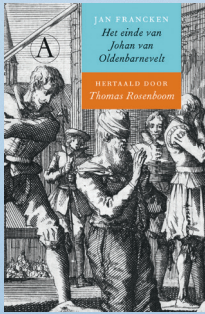

1

2

3

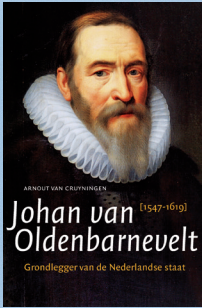
4

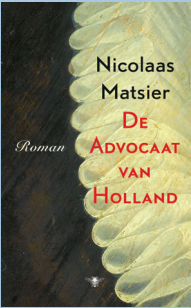
5

6

7

8

9

BEN KNAPEN
1 DE MAN EN ZIJN STAAT: JOHAN VAN OLDENBARNEVELT 1547-1619
Bert Bakker, 6^e druk, Amsterdam 2018, 368 pp., ISBN 978 90 4463 914 8

THOMAS ROSENBOOM (red.)
2 HET EINDE VAN JOHAN VAN OLDENBARNEVELT. BESCHREVEN DOOR ZIJN KNECHT JAN FRANCKEN
Athenaeum Prometheus, 3^e druk, Amsterdam 2019, 104 pp., ISBN 978 90 2531 010 3

RONALD PRUD'HOMME VAN REINE
3 ONTHOOFDINGEN IN DE HOFSTAD: DE VAL VAN DE OLDENBARNEVELTS
Arbeiderspers, Amsterdam 2019, 352 pp., ISBN 978 90 2952 992 1

WILFRIED UITTERHOEVE
4 DE ZAAK OLDENBARNEVELT: VAL, PROCES EN EXECUTIE
Vantilt, Nijmegen 2019, 224 pp., ISBN 978 94 60044113

JAN NIESSEN
5 JOHAN VAN OLDENBARNEVELT 1547-1619: VORMGEVER VAN DE REPUBLIEK
Matrijs, Utrecht 2019, 132 pp., ISBN 978 90 5345 546 3

MIKE HARMSEN
6 BROEDERS IN OORLOG, VIJANDEN IN VREDE: JOHAN VAN OLDENBARNEVELT EN MAURITS VAN NASSAU, REDDERS VAN DE NEDERLANDSE REPUBLIEK
Walburg Pers, Zutphen 2019, 256 pp., ISBN 978 94 6249 371 1

ARNOUT VAN CRUYNINGEN
7 JOHAN VAN OLDENBARNEVELT, GRONDLEGGER VAN DE NEDERLANDSE STAAT
Omniboek, Utrecht 2019, 320 pp., ISBN 978 94 01915 50 2

NICOLAAS MATSIER
8 DE ADVOCaat VAN HOLLAND
De Bezige Bij, Amsterdam 2019, 416 pp., ISBN 978 94 0313 640 0

JAN WEENING
9 OLDENBARNEVELT: DE LAATSTE REIS VAN DE LANDSADVOCAAT
Sterck & De Vreese, Gorredijk 2019, 216 pp., ISBN 978 90 561550 8 7

Na het *magnum opus* van Jan den Tex zo'n 50 jaar geleden, leek alles wel ontdekt en uitgezocht over 's lands grootste staatsman. Dus toen we met een paar mensen in 2012 bijeen waren om te bedenken hoe de dood van Johan van Oldenbarnevelt te gaan herdenken, hadden we niet verwacht dat er zo'n enorm nieuw aanbod van boeken zou komen. Erg veel nieuwe ontdekkingen hadden we niet verwacht. En toch: het zwaard van de Utrechtse beul werd in Dresden ontdekt. En Museum Flehite kreeg de kans om daarnaast het verloren gewaande handschrift van het dagboek van Jan Francken te exposeren. Dus een nieuwe biografie was ook mogelijk en dat blijkt dus wel. Om te beginnen twee heruitgaven. De biografie van Ben Knapen was in 2005 een bijzonder leesbaar boek gebleken.

Het nadeel was toen en nu nog steeds, dat hij Den Tex wel heel precies volgt, terwijl ook toen al duidelijk was, dat bepaalde dingen niet klopten. Het opvallendste is de afkomst van de familie Van Oudenbarnevelt, zoals die toen nog heette. Den Tex en dus Knapen houden vast aan de propaganda van de 17^e eeuw. Maar Dick Kaajan had al aangetoond, dat vader Gerrit geen misdadiger was, maar een zakenman en veehandelaar. Ook de rest is weliswaar gedetailleerd, maar wat ouderwets. Het verbaasde me dat het boek geheel ongewijzigd opnieuw is uitgegeven. Zelfs de paginanummering is dezelfde. Het doet daarom gedateerd aan. Ook uit 2005 stamt de hertaling door Thomas Rosenboom van het dagboek van Jan Francken. Het kreeg de titel *Het einde van Johan van Oldenbarnevelt* en het is het verhaal van een intelligente en trouwe lijfknecht, die meemaakte hoe Oldenbarnevelt verraderlijk door de wacht van prins Maurits werd gearresteerd en vervolgens in de Rolkamer, aan de achterzijde van de Ridderzaal, negen maanden gevangen werd gehouden en dagelijks werd verhoord. Mede door de hertaling een intiem en mooi boekje, dat bovendien door de verklarende woordenlijst dicht bij de 17^e eeuw is gebleven. Uit de reeks nieuwe boeken eerst Ronald Prud'homme van Reine. Hij heeft door eerdere biografieën wel een naam hoog te houden en met het boek *Onthoofdingen in de hofstad* heeft hij dat weer waargemaakt. Een gedegen boek, waarin hij de afkomst zelf heeft onderzocht en heel verrassend tot vier takken van de familie komt. In grote stappen wordt het verhaal verteld, maar dan begint het pas. Halverwege het boek gaat het over de zoons van Johan, die een aanslag op prins Maurits beramen. Ze worden verraden en vluchten. Maar het verhaal is zo span-

nend, dat je op een andere afloop hoopt. We worden meegenomen in duistere kroegen en spannende ontmoetingen. En de afloop is dan toch verrassender dan gedacht, door het geklungel van Slatius, die in een kroeg zijn bier laat staan en vlucht, waardoor hij door soldaten wordt opgemerkt en gearresteerd. Zelfs de executie van Reinier wordt spannend, door zijn gedrag als van een edelman. Wilfried Uitterhoeve heeft in *De zaak Oldenbarnevelt* gekozen voor het proces en de eigenaardigheden van het recht in die tijd. Heel helder legt hij uit hoe het toenmalige *inquisitoire* proces werkte. Dat betekende, dat de man die voor de rechter werd gebracht eigenlijk al schuldig was, maar dat hij nog wel even moest bekennen. Dat Oldenbarnevelt dat niet deed en hoe hij zich wist te verdedigen is fenomenaal verteld. Ook hier hoopt de lezer op een andere uitkomst. Het boek van Jan Niessen kent weer een andere aanpak. Veel illustraties, waarvan een aantal echt verrassende; bijvoorbeeld de Latijnse school zoals de jonge Johan hem heeft gezien. En vervolgens wordt thematisch het verhaal verteld op de wijze van een schoolboek. Helder gedaan en bovendien worden oude situaties vergeleken met hedendaagse. Zo vergelijkt hij de watergeuzen met IS en ook de verdeeldheid van het land krijgt een eigen betekenis. Juist door de omstandigheden en de omgeving steeds te betrekken bij het verhaal van de staatsman wordt het helder en begrijpelijk uitgelegd. De titel *Broeders in oorlog, vijanden in vrede* van Mike Harmsen belooft veel. De schrijver is heel degelijk en overspoelt de lezer met gegevens. En dat is meteen het probleem. De rode lijn is af en toe moeilijk vast te houden en de informatie is geregeld te beknopt. Daardoor kan het wel eens rommelig zijn. De verschillen tussen de remonstranten

en contraremonstranten weet hij heel precies te duiden. Maar het verschil tussen katholicisme en protestantisme blijft onduidelijk. Om de tekst te begrijpen is daarom voorkennis nodig. Het conflict tussen de mannen wordt op een wat ouderwetse chronologische wijze verteld en komt daardoor niet uit de verf. Heel anders gaat Arnout van Cruyningen om met de feiten. Hij lardeert de tekst met oude en nieuwe weetjes en ordent ze rondom een gebeurtenis of persoon. Zo wordt een man als Leicester overtuigend geschilderd als een ijdele en incompetent passant. Gebeurtenissen staan nooit alleen maar hebben een voorgeschiedenis, een context en gevolgen. Op een hele logische manier voert de schrijver ons langs de gebeurtenissen en brengt ze levendig voor het voetlicht. Een plezier om te lezen. Tenslotte een tweetal fictieboeken. Hier komt de persoonlijk smaak om de hoek kijken en dat is lastig. Nicolaas Matsier laat Oldenbarnevelt zijn daden overdenken in zijn gevangenis. Daarbij volgt hij heel precies de gebeurtenissen uit het verslag van Jan Francken en lardeert het met gebeurtenissen die eerder in zijn leven zijn gebeurd. Maar ik vond het vlak, de man blijft een sjabloon zonder kleur. Heel anders is het bij Jan Weening in *De laatste reis van de landsadvocaat*. Omdat het verhaal wordt verteld vanuit de schoonzoon, Cornelis van der Mijle, komen ook andere verhalen uit de verf. Uitstapjes naar Venetië en Engeland verrijken het verhaal. En Johan blijkt een man die zich zorgen maakt over zijn kinderen en zijn vrouw. Ook lopen de beide mannen over het zand in de duinen. Hier krijgen we een levende Van Oldenbarnevelt voorgeschoteld.

Alles bij elkaar een rijke keuze voor wie zich wil verdiepen in de man die aan het begin van onze natie stond en deze belangrijk heeft vormgegeven.

Bart Wiekart